

9. Tajfel H. Social identity and intergroup relations. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1982. 528 p.
10. Тетдоева С.А. Диалог как форма коммуникации в сфере межкультурных контактов. Труды СПб ГУКИ, 2010. С. 185–190.
11. Лотман Ю.М. Культура и взрыв. М.: Гнозис; Прогресс, 1992. 272 с.

Е.Л. Овсянко, А.С. Близнюк, Т.Ю. Коваль. Етностереотипы в контексте диалога культур. – Статья.

Аннотация. Статья фокусируется на исследовании явлений межкультурной коммуникации и диалога культур, а также понятии этностереотипа, которое неразрывно с ними связано. Рассматриваются причины возникновения этностереотипов и их влияние на межкультурную коммуникацию.

Ключевые слова: социальный стереотип, этностереотип, автостереотип, гетеростереотип, межкультурная коммуникация, диалог культур.

O. Ovsianko, A. Blyzniuk, T. Koval. Ethnostereotypes in the context of dialogue of cultures. – Article.

Summary. The article focuses on the study of the phenomena of intercultural communication and dialogue of cultures, as well as on the concept of ethnic stereotypes, which is inextricably linked with them. The causes of ethnic stereotypes and their influence on intercultural communication are considered.

Key words: social stereotype, ethnostereotype, autostereotype, heterostereotype, intercultural communication, dialogue of cultures.

УДК 347.29

К.С. Орду

аспірант кафедри педагогіки

Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського,

викладач кафедри суспільних наук

Одеський національний медичний університет,

м. Одеса, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті порушено проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх лікарів сімейної медицини. Акцент зроблено на гуманітарному складнику профільної підготовки. Стверджується, що технологія формування інформаційно-комунікативної компетентності базується на комбінуванні традиційних та інноваційних методів навчання під час викладання української мови.

Ключові слова: інформаційно-комунікативна компетентність, професійне навчання, інтерактивні методи навчання, веб-квест.

Актуальність дослідження. У зв'язку з розвитком галузі сімейної медицини актуальною є оптимізація системи викладання для студентів медичних закладів вищої освіти цього напрямку з метою підвищення рівня інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів.

Мета статті – проаналізувати шляхи та методи формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів під час викладання курсу фахової української мови.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів.

Стан розробленості теми. Інформаційне суспільство та процеси інтеграції освітньої системи України до європейської – формують запит на дослідження компетентностей у різних професійних сферах. Тому в Україні з'являються наукові розвідки з означеної проблематики. Зокрема, широко представ-

лені аспекти комунікаційної підготовки майбутніх педагогів, наприклад І.В. Володько проаналізував особливості формування інформаційно-комунікативної компетентності фахівців фізичного виховання і спорту [1]; Л. Дзюба-Шпурик досліджувала готовність учителів молодших класів до ознайомлення учнів з інформаційно-комунікативними технологіями [2], а Г.М. Федорук – умови формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх викладачів сучасних технологій [3]. Професійна комунікативна компетентність іноземних студентів технічних ЗВО є предметом дисертаційного дослідження А.М. Приходько [4]. Також у працях українських науковців знайшла відображення і потреба впровадження технологій комунікаційного розвитку в медичній сфері. Зокрема, О.Б. Наливайко в дисертаційному дослідженні розглянула проблему професійної культури майбутніх сімейних лікарів, де опосередковано висвітлює аспекти комунікативної компетентності [5]. Найбільш близькою до започаткованого дослідження є робота Н.В. Лобач, присвячена формуванню інформаційно-аналітичної компетентності студентів-медиків [6].

У вітчизняному науковому просторі найбільш розповсюдженим є визначення інформаційно-комунікативної компетентності, запропоноване О. Спіріним, згідно з яким інформаційно-комунікативна компетентність – це підтверджена здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі [7]. Воно вписується і в понятійну систему нашого дослідження. Компетенціями, відповідно, будемо вважати складники компетентності, «характеристики спеціаліста, що базуються на єдності знань, професійного досвіду та поведінки відповідно до цілей та ситуацій» [4, с. 14].

У статті пропонується розгляд формування інформаційно-комунікативної компетентності у світлі мовної підготовки майбутніх лікарів сімейної практики. Насамперед окреслимо основні цілі навчання. Викладання української мови як фахової має сприяти освоєнню медичної та загальнонаукової термінології, що полягає у таких умінях: працювати з науковою літературою; правильно оперувати термінами, чітко, зрозуміло та коректно подавати інформацію; описувати результати медичної практики в усній та письмовій формі; кваліфіковано відповідати на питання; уміти донести до україномовної аудиторії інформацію, отриману з іншомовних джерел, та навпаки.

Обмін досвідом з колегами, спілкування з пацієнтами та їхніми родичами вимагають від лікаря інформаційно-комунікативної компетентності, яка не зводиться лише до вміння послуговатися медичною термінологією. Для вдалого спілкування має значення загальний рівень мовної культури. Отже, поглиблення знань з української мови, підвищення грамотності, вироблення комунікативних навичок – невід'ємні складники підготовки майбутніх медиків. Культура мовлення передбачає розуміння стилів сучасної української мови, вміння правильно вибирати мовні засоби відповідно до ситуації мовлення. Тому в програмі підготовки передбачені практичні заняття зі стилістики. Ефективними у плані вироблення мовленнєвих навичок є інтерактивні форми роботи, зокрема моделювання комунікативних ситуацій і їх обговорення.

Гуманітарний складник професійної підготовки, реалізований викладачами відповідних предметів, має важливе значення для оформлення кожного з них. Нині загальноновизнано, що результативність навчання у ЗВО досягається не стільки завдяки майстерному теоретичному обґрунтуванню викладача, скільки його таланту конструктивно та творчо організувати процес здобуття знань і навичок, в основу якого покладена робота самих студентів. Це активізує їхній інтелектуальний потенціал, сприяє виробленню індивідуального механізму пошуку та обробки інформації, виховує самостійність у прийнятті рішень, позитивно впливає на рівень засвоєння знань і навичок. Означені складники пізнавальної діяльності студентів украй важливі для виховання комунікативних здібностей. Адже інформаційно-комунікативна компетентність сімейного лікаря – це не лише обізнаність з медичних, соціально-психологічних і мовних питань, а насамперед віртуозне комплексне застосування її в конкретній ситуації, це своєрідна внутрішня мобільність й адаптація до реалій професійного життя. Тому серед видів навчальної діяльності робиться наголос на практичних заняттях, на яких такі «пасивні» методи, як пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда комбінуються з самостійною та колективною роботою студентів-медиків.

Практика викладання доводить ефективність інтерактивних методів у розвитку комунікаційних умінь і навичок. На заняттях з фахової української мови успішно апробоване моделювання стандартних і нестандартних комунікативних ситуацій, пов'язаних з лікарською діяльністю, а також дискусії з медико-етичної проблематики, провідну роль у підготовці та реалізації яких відіграють студенти. За викладачем лишається організаційно-кураторська та оцінювальна функції. Подібні заняття дозволяють досягти таких цілей:

- занурюють майбутніх лікарів сімейної практики у професійний контекст;
- «вмикають» такі методи наукового пізнання, як аналіз – синтез, індукція – дедукція, порівняння, абстрагування, узагальнення;
- сприяють подоланню мисленнєво-мовленнєвої скутості;
- дають досвід, готують до участі у публічних обговореннях та приватних бесідах;
- формують упевненість у собі;
- пробуджують ініціативність. Зазвичай у повсякденному житті вона гальмується острахом зробити неправильний вибір, отримати некоректну оцінку, в інтерактивній діяльності такі «стримувачі» відсутні: кожна думка, кожна пропозиція важлива;
- вчать аргументовано, коректно та грамотно висловлюватись;
- практично закріплюють знання зі стилістики мови (зокрема функціонально-стильової диференціації мови), мовного етикету й основ риторики.

Обмін думками відбувається як у формі класичної дискусії, метою якої є пошук консенсусу між учасниками, вироблення спільних позицій, так і дебатів, що орієнтовані на переконання аудиторії. Залежно від мети проведення можна зупинити вибір на сучасних модифікаціях дискусійного методу, наприклад перехресній дискусії (акцент на навичках критичного мислення) чи дискусії в стилі ток-шоу (акцент на вмінні висловлюватися змістовно й лаконічно).

У сучасних методичних джерелах детально описано багато інтерактивних технологій. Майже всі вони придатні для підвищення рівня інформаційно-комунікативної компетентності. Варіації таких технологій, як «акваріум», «мікрофон», «незакінчені речення», «навчаючи – вчуся», «обери позицію», «зміни позицію» тощо, показали свою ефективність у професійній підготовці сімейних лікарів, адже вони включають усі складники підготовки: фаховий, етичний, психологічний, мовний. Однією з найрезультативніших у цьому плані є технологія презентації: майбутній медик готує презентацію себе як фахівця, може бути групова презентація певного медичного проекту або установи (наприклад, приватної клініки). Цей вид інтерактивної роботи допускає формальне різноманіття: письмова, усна презентація, презентація з використанням комп'ютерно-інформаційних технологій.

Уміння розв'язувати гострі суперечності теж вкрай цінна компетенція спеціаліста сімейної медицини. З метою відпрацювання таких навичок серед низки методів найбільш відповідним вважається метод Прес, який завдяки своїй структурі вчить пояснювати своє бачення проблеми, обґрунтовувати, наводити коректні приклади. Потрібно звертати увагу студентів на необхідність підкріплювати свою думку посиланнями на авторитетні джерела: наукові факти, статистичні дослідження нормативні акти у сфері медицини. У майбутнього лікаря повинна затвердитися цінна звичка піддавати сумніву будь-яку неаргументовану інформацію.

Інформаційно-комунікативна компетентність – це також уміння використовувати нові комп'ютерно-інформаційні технології, тому розробка і впровадження навчальних комп'ютерних програм та дистанційних форм допомоги студентові – теж у пріоритеті вдосконалення освітнього процесу.

Слід відзначити, що в діяльності сучасного викладача ЗВО особливе місце посідає вміння використовувати можливості сервісу Web 2.0, Web 3.0, технологій організації навчання: e-learning (електронне навчання), m-learning (мобільне навчання). Найбільш поширеними і вживаними, на нашу думку, в освітньому процесі є блоги, Веб-квести, Блог-квести і технологія Вікі-Вікі.

Зазначимо, що квест – це ігрова технологія, яка має чітко поставлене дидактичне завдання, ігровий задум, обов'язково має керівника (наставника), чіткі правила, та реалізується з метою підвищення рівня вмінь та навичок студентів [9, с. 31]. Варіантом квест-діяльності є веб-квест, який допомагає ефективно формувати низку компетенцій: соціальних, комунікативних, інформаційних. Навчальний веб-квест – це організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої студенти здійснюють пошук інформації в мережі за вказаними адресами [7]. Наприклад, студентам пропонується відповісти на питання, які стосуються проблематики сімейної медицини країн світу або перевірити правильність правопису медичних термінів. Якщо студенти дають правильні відповіді, то наставники видають підказки для пошуку наступних завдань. Використання вищезазначених сервісів в освітньому процесі закладів вищої освіти є ефективним засобом, що забезпечує сучасний підхід до формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів-медиків: сприяє формуванню розвитку у студентів навичок мислення, креативного творчого мислення, вміння оперувати інформацією, використовуючи розвиток навичок ефективної комунікації, розширює можливості самоосвіти студентів.

Отже, одним із основних принципів викладання в межах курсу сучасної української мови є врахування міжпредметних зв'язків. Сенс у тому, щоб не лише дати студенту набір розрізнених знань, але й

показати, як їх застосовувати в житті, зокрема у професійній діяльності. Водночас це механізм пробудження інтересу до активної роботи зі здобуття комунікативних навичок. Така традиційна форма навчання, як написання реферату, має сенс, якщо його тема пов'язана зі спеціалізацією. Наприклад, пропонується проаналізувати певні мовні засоби власної курсової роботи. Вільній «навігації» в медичному світі сприяє формування тезаурусу сімейного лікаря. Для цього широко використовуються завдання, що потребують навичок користування словниками.

Виховання гармонійної особистості передбачає також застосування в процесі навчання матеріалів і завдань, не пов'язаних з медициною. Наприклад, залучення до літературної творчості й поглиблення знайомства з національною історико-культурною спадщиною. Є можливим винесення цього пласту за аудиторні межі. Тематичні заходи, оформлення матеріалів для ознайомлення в межах освітнього закладу, режисаж оголошень – ці форми роботи використовуються для створення виховного розвивального середовища.

Формування інформаційно-комунікативної компетентності вимагає гнучкості та різноплановості процесу навчання. Для адекватності вибору методів, змістового наповнення, поглиблення курсу дисциплін, важливо періодично моніторити рівень розвитку інформаційно-комунікативних навичок студентів. З цією метою використовуються проміжні оцінювання у вигляді усних і письмових опитувань, тестів, заповнення анкет тощо. Як зазначалось вище, скласти об'єктивне враження щодо навчального процесу та рівня знань й умінь студентів викладач може і за підсумками інтерактивних занять, наприклад дискусій. Зафіксована «чутливість – нечутливість» студентів до тих чи інших методів і технологій є початковою стадією вдосконалення роботи з виховання компетентного фахівця. Це стосується як викладання в межах конкретної дисципліни, так і створення навчального середовища в межах медичного ЗВО. Формування професійних компетентностей не може відбуватися за стабільною, один раз виваженою схемою. Передумовами еволюціонування методики є студенти як головні суб'єкти процесу навчання; зміни, що відбуваються у світі; зовнішні запити на кваліфікацію лікарів сімейної практики.

Таким чином, успішне формування інформаційно-комунікативної компетентності можливе за дотримання певних умов. По-перше, це організація навчального процесу в медичному закладі вищої освіти за принципом системності та контекстуальності: освітня практика, за якої дисципліни засвоювались ізольовано, без єдиної концепції виховання кваліфікованого спеціаліста, вичерпала себе. По-друге, провідну роль у навчанні відіграє сам студент: від його максимальної активності залежить рівень здобутих навичок і вмінь. По-третє, технологія формування комунікативної компетентності базується на комбінуванні традиційних та новітніх методів викладання. У відборі та створенні методів і технологій роль творчого потенціалу викладача є провідною. Змістове наповнення навчання включає: профільні знання, соціально орієнтовані та гуманітарні знання, аксіологічні настанови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Володько І.В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту: автореферат дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Володько. Київ, 2016. 20 с.
2. Дзюба-Шпурик Л. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів з інформаційно-комунікативними технологіями: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.Г. Дзюба-Шпурик. Полтава, 2016. 290 с.
3. Федорук Г.М. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Федорук Г.М. Вінниця, 2015. 259 с.
4. Приходько А.М. Формування професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів у вищих технічних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Приходько А.М. Харків, 2016. 287 с.
5. Наливайко О.Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки : дис. ... канд. пед. наук:13.00.04 / Наливайко О.Б. Вінниця, 2016. 286 с.
6. Лобач Н.В. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх лікарів в освітньому середовищі вищого медичного навчального закладу: дис. ... спец. канд. пед. наук :13.00.04 / Лобач Н.В. Полтава, 2016. 234 с.
7. Мішагіна О.Д. Використання квесту як засобу активізації навчальної діяльності учнів. URL: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/34730.
8. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О.І. Пометун. К.: Видавництво А. С. К., 2004. 192 с.
9. Сокол І.М. Квест: метод чи технологія? Комп'ютер у школі та сім'ї. 2014. № 2. С. 28–31.
10. Спирін О.М. Інформаційно-комунікаційні та інформативні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). 16 с.

Е.С. Орду. Формирование информационно-коммуникативной компетентности будущих семейных врачей в процессе профессиональной подготовки. – Статья.

Аннотация. В статье затронута проблема формирования информационно-коммуникативной компетентности будущих врачей семейной медицины. Акцент сделан на гуманитарной составляющей профильной подготовки. Утверждается, что технология формирования информационно-коммуникативной компетентности базируется на комбинировании традиционных и инновационных методов обучения.

Ключевые слова: информационно-коммуникативная компетентность, профессиональное обучение, интерактивные методы обучения, квест.

K. Ordu. Formation of information-communicative competence of future family doctors in the process of professional training. – Article.

Summary. The article touches upon the problem of formation of information and communication competence of future family medicine doctors. The emphasis is on the humanitarian component of the profile training. It is asserted that the technology of formation of information and communication competence is based on combining traditional and innovative teaching methods.

Key words: information competence, communicative competence, vocational training, interactive teaching methods, quest.

УДК 811.112.2'25(075)

О.Г. Тараненко

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германо-романської філології та перекладу
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Луганська область, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ МАГІЯ (MAGIE) У ФРАНЦУЗЬКОМУ СВІТОГЛЯДІ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню концепту МАГІЯ (MAGIE) у французькій концептосфері на базі французьких автентичних тлумачних словників із зосередженням на конотативному компоненті зазначеного концепту, а також дослідженню репрезентантів концепту МАГІЯ (MAGIE) у французькій мовній свідомості.

Ключові слова: культурний концепт, концептосфера, культурна специфіка, мовна універсалія.

Дослідження концепту в різних лінгвокультурах – це один із пріоритетних напрямів філологічної науки сьогодення. З огляду на швидкі темпи глобалізації цілком зрозуміло, що для дослідження мов необхідно не тільки використовувати зовнішні мовні структури та категорії, а й враховувати приховані смисли, що містять у собі найбільш вагомні мовні категорії. Концепт як багатшарова та розвинена структура підлягає більш ретельному вивченню й структуризації. Концепт як феномен уперше було розглянуто в роботі С. Аскольдова-Алексєєва як категорію, що містить у собі більше, ніж термін чи поняття, та має прихований культурний компонент. Зрозуміло, що для глибокого вивчення мови це було актуальним. Багато вчених-лінгвістів почали глибоко досліджувати концепт. Серед них – А. Зеленько, В. Кононенко, Дж. Лакофф, М. Піменова, О. Селіванова, Ю. Степанов. Важливо, що концепт має багатшарову структуру, яка має яскраво виражені національно-культурні риси. Ми згодні з дослідником концептів А. Вежбицькою в тому, що існують концепти-універсалії, притаманні будь-якій культурі, на кшталт РОДИНА, ЛЮБОВ, ВОЛЯ, СМЕРТЬ [1]. Вважаємо, що до подібних феноменів із повним правом можна віднести також концепт МАГІЯ. І. Хаген стверджує: «Магія – це знання основних законів, за якими живе Всесвіт, розуміння того, як пов'язаний внутрішній світ людини зі світом зовнішнім та яку силу мають думки, слова й дії... Це спроможність взяти на себе відповідальність за своє життя. Зрештою, це мудрість жити так, як саме ми бажаємо» [4, с. 2]. Магія – це концепт, що охоплює будь-яку культуру, починаючи з найбільш примітивної та закінчуючи високорозвиненими етносами.

Головним інструментом магії постає насамперед слово як рушій дії, тому аналіз цього концепту під кутом саме лінгвістики й культури здається нам найбільш дотичним. З вищесказаного визначаємо **мету дослідження** – аналіз ієрархічної структури концепту МАГІЯ (MAGIE) у французькій концептосфері